

BOSNOFOBILJA I BOSNOCID

Safet Kadić

Umirovljeni profesor u zvanju stručnog saradnika-istraživača u Institutu za jezik u Sarajevu
safetkadic@hotmail.com

Velikosrpska genocidna agresija na Bosnu i njezin matični narod Bošnjake nisu zaustavljeni "dejtonskim mirom", nego su nastavljeni nesmanjenim intenzitetom drugim sredstvima. Postgenocidno zatiranje bosanskog imena, bosnocid, na polovici okupirane bosanske teritorije, na kojoj je napravljeno bezbroj masovnih grobnica i barbarski zbrisano bosansko ime sa lica zemlje Bosne pa uzpostavljena dejtonska paradžavica sa mono-etničkom atribucijom "srbska", umjesto "genocidna", shodno presudi Internacionalnog suda prava (ICJ) u Haagu, jedan je od najeklatantnijih primjera ubijanja jednog naroda u mirnodobsko vrijeme u cjelokupnoj europskoj historiji. Plansko i sistematsko brutalno uništavanje i iskorjenjivanje Bošnjaka sa njihovog etničkog prostora obuhvaća i posrbljavanje bosanskih sela i gradova u sklopu "etničkog čišćenja" bošnjačkog materijalnog i nematerijalnog kulturnog naslijeđa, poput toponima, etnonima i lingvonima, ali i drugih obilježja toga naroda

Ključne riječi: *Bosna, Bošnjaci, bosanska topologija, bosnocid, genocid, toponimocid, UNESCO, lingvocid, Hodidid, Gradišće, Okolišće, Šehitluci, Mejdan, bosanski jezik, Šćavljak, Lisina, Hevai, srednjevjekovna Bosna, kralj Tvrtko, Bosansko kraljevstvo, Osmansko carstvo, SANU, Bečka konvencija*

BOSNOPHOBIA AND BOSNOCIDE

Safet Kadic

A retired professor, an associate- researcher at the Institute of Language in Sarajevo
safetkadic@hotmail.com

Greater Serbia genocidal aggression against Bosnia and its main nation – the Bosniaks, was not stopped with the „Dayton Peace“, but rather continued with an undiminished intensity by other means. Post genocidal suppression of Bosnian name, the bosnocide, on the half of Bosnian occupied territory, on which the countless mass graves have been made and on which Bosnian name was erased from the face of the earth in a barbaric way and then the Dayton para-state with mono-ethnic attribution ‘‘Serbska’’, instead of ‘‘Genocidal’’ was established, according to the verdict of the International Court of Law (ICJ) in the Hague, is one of the most blatant examples of killing a nation in peacetime in all of European history. Planned and systematic brutal destruction and eradication of Bosniaks from their ethnic area includes serbianization of Bosnian villages and cities as part of the ‘‘ethnic cleansing’’ of the Bosniak tangible and intangible cultural heritage, such as the names of the places, ethnonyms and lingvons, but also other characteristics of this nation.

Keywords: *Bosnia, Bosniaks, Bosnian topology, bosnocide, genocide, toponomocide, UNESCO, linguocide, Hodidid, Gradišće, Okolišće, Šehitluci, Mejdan, Bosnian language,*

Šćavljak, Lisina, Hevai, medieval Bosnia, King Tvrtko, Bosnian Kingdom, the Ottoman Empire, SANU, Vienna Convention.

UVOD

INTRODUCTION

Ništa bolje ne identificira neku vlast kao neprijateljsku i okupatorsku kao što je nasilna i nelegalna promjena toponima, odnosno primijenjeni toponimocid, na zaposjednutoj, okupiranoj teritoriji, kako bi je simbolički posvojila, nakon što ju je nasilno prisvojila sebi. Toponimocid predstavlja ubijanje (brisanje) izvornog narodnog imena nekog naseljenog mjesta ili drugog geografskog pojma, jer je toponim jezički spomenik jednog naroda na njegovom etničkom prostoru. Shodno obćejezičkim zakonitostima toponimi nastaju tako što se određeni glasovni sklop u jeziku supstancijalizira u semantičko jezgro i veže za označeno tlo, praveći leksički korijen imena. Ako je jezik rodno mjesto duha, onda su toponimi sedimenti toga duha na etničkom staništu jednog naroda, u njegovoj postojbini, i kao takvi predstavljaju nezaobilani dio etničkog identiteta. Bosanski toponimi su nedvojbeno sedimenti bosanskog duha na licu zemlje Bosne, kojim je obilježen etnički prostor Bošnjana/Bošnjaka/Bosanaca na svojoj zemlji, neporecivo svjedočeći o njihovom postojanju, životu i trajanju. I zato se brisanje i promjena izvornih narodnih toponima simbolično može uzeti kao struganje tih sedimenata sa gradova, sela, planina, brda i dolina, rijeka, itd. Bosanski toponimi su, kao emanacija i najautentičniji biljezi topologije bosanskog duha, kulturna baština nulte kategorije, kao i drugi onomastički pojmovi kao što su lingvonimi, etnonimi, hidronimi, oronimi, patronimi, antroponimi, i sl.

AUTENTIČNA BOSANSKA TOPOLOGIJA

AUTHENTIC BOSNIAN TOPOLOGY

Slijedeći postulate onomastike, nauke koja se bavi proučavanjem porijekla, značenja i tvorbe vlastitih imena, potrebno je predočiti ovaj onomastikon kao izraz autohtone i autentične bosanske topologije, nastao na prostoru centralnog Balkana, prvobitno u dolini rijeke Bosne, koju su njeni baštinici Iliri imenovali Basan (u latinskim izvorima Bathinus, izg. *'basinus'*). Od toga imena su doseljenici slavenskog jezika, koji su se asimilirali sa Ilirima i samoidentificirali kao Bošnjani, izveli naziv Bosna, fonetskom transformacijom od Basan, preko Bosina, a potom Bosna (<Bośna). Iliri su Bošnjanima dali ime, a Bošnjani Ilirima dali jezik, preslojivši ilirski jezik svojim slavenskim ikavskim jezikom. Semantičko jezgro ovoga toponima čini supstanca ilirskog glasovnog sklopa **-bsn-**, iz kojeg se razvio bosanski leksički korijen (**-bos̑n-**) kao morfološka osnova za tvorbu brojnih riječi i njihovih oblika u morfološkom procesu afiksacije (bosina>**bos̑n**; prenošenjem akcenta sa drugog na prvi slog skraćen je vokala 'a' u 'o', a kraćenjem 'i' nastao je poluglas 'b'). Iz toga jedinstvenog korijena, kao kod rijedko kojeg naroda, razvila su se četiri izdanka u vidu četiri imena: ime rijeke, ime zemlje, ime naroda, ime jezika.

Zato se na udaru toponimocida prvo našlo upravo ime Bosna. (Uzgred da spomenem da ime albanskog grada Elbasana u svom sastavu ima isti ilirski glasovni sklop kao u ilirskom nazivu Bosne (Basan). Kao što je obćepoznato, još u toku srpske genocidne agresije, srpske agresorske vlasti su na zaposje-dnutom prostoru Bosne administrativno poništile bosansku atribuciju svih mjesta koja su u dvočlanom nazivu imala atribut 'bosanski', a zamijenile atributom 'srpski'. Tako je Bosanski Brod postao Srpski Brod,

okupirano sarajevsko naselje Grbavica sa predgrađem Lukavicom dobila je ime Srpsko Sarajevo itd. Neka mjesta su podpuno preimenovana: Foča u Srbinje, Donji Vakuf u Srbobran i sl. To se desilo prvi put od postanka Bosne.

Da bi izbjegli bosansko ime, a naglasili srbsko, Karadžićeva vlast je u Daytonu preimenovala okupirani dio Bosne od „srpska republika BiH“ u etnički čistu "republiku srpsku". Pod pritiskom tzv. međunarodne zajednice, srbska toponimocidna atribucija u nazivima gradova na jedvite jade je skinuta nakon Daytonu, ali nisu svim mjestima u dejtonskom entitetu masovnih grobnica, kojima je nelagalno promijenjen naziv, vraćena prvobitna imena, kao što su Varcar Vakuf (Mrkonjić-Grad), Skender-Vakuf (Kneževo), Bosanski Novi (Novi Grad), Bosanska Gradiška (Gradiška), Bosanska Dubica (Kozarska Dubica), Bosanski Šamac (Šamac) i drugi. No, ipak, u svijetu nije zabilježen primjer takvog sistematskog toponimocida do u najsitnije detalje kao što je proveden u opjevanom bosanskom šeheru Banjaluci. Naime, svi raniji narodni nazivi lokaliteta, naselja, ulica, trgova i dr. promijenjeni su i umjesto njih i protjeranih banjalučkih Bošnjaka stavljeni srpski po imenima raznih srbijanskih vojskovođa, hajduki, vojvoda, guzlara, zločinaca i ubica, koji nikada nisu imali nikakve veze sa Bosnom, osim mržnje i patološke želje da je pokore, uključujući i zločine iz posljednje agresije.

Srbska monoetnička nomenklatura zbrisala je sa lica zemlje sve što je podsjećalo na Bosnu i Bošnjake kao da ih tu nikada nije ni bilo, a kamo li da su činili većinsko gradsko stanovništvo. Čak su i rimske banje u Gornjem Šeheru, od kojih vodi porijeklo dio imena ovoga grada, preimenovali u Srpske toplice, Šehitluke u Banj-brdo, a naselje Mejdan u Obilićevo. To je urađeno po istom modelu kako su velikosrbske kraljevske okupacione vlasti 1919. promijenile topografiju Sarajeva. Takav neciviliziran gest skrnavljenja i uništavanja toponima kao izvorne baštine Bošnjana/Bošnjaka mogu napraviti samo primitivni barbari poput đikana. Bosanski toponimi su kulturna baština svih građana BiH i zato mora postojati konsenzus svih građana na cijeloj teritoriji za njihovu promjenu u parlamentarnoj proceduri na državnom nivou. Pošto takva procedura nije provedena, te promjene nisu legitimne pa se na te toponime odnose ustavne i zakonske odredbe Ustava Republike Bosne i Hercegovine u skladu sa čl. I. Aneksa 4, tzv. dejtonskog ustava. Zato je protivzakonita upotreba novih nelegalnih naziva i u administraciji i u medijima. Posebno je začudno da takve nazive koriste i mediji i novinari u okviru javnog (službenog) servisa BiH i zbog toga bi trebali snositi zakonske sankcije. Ali, nekompetentne, podaničke i izdajničke bosanske dejtonske vlasti na državnom nivou su prešutno prihvatile tu činjenicu i nisu ništa učinile da se očuva i zaštiti bogata kulturno-civilizacijska baština Bosne pa su tako postale suicidalni saučestnik u kulturocidu, odnosno genocidu. Nisu, čak, alarmirale ni UNESCO iako su bile dužne zatražiti pomoć u zaštiti svoje autentične baštine, a da i ne govorimo da su podnijele tužbu Internacionalnom sudu prava u Hagu, pogotovo što je taj Svjetski sud 2007. godine donio izvršnu presudu da su institucije te paradržavice, eksplicite vojska i policija, počinile genocid u BiH sa završnom operacijom u Srebrenici, kao jedan od dva genocida koja su se dogodila na tlu Europe u posljednjih 70 godina.

Od Hodidida do Odideda From Hodidid to the Odided

Drastičan je postgenocidni primjer deformacije i promjene sarajevskog povijestnog toponima Hodidid, koji je nekom čudnom toponomastičkom alhemijom pretvoren u Odided. Tragajući za značenjem i etimologijom ovoga neobičnog toponima, označenog na

saobraćajnom znaku na istočnom izlazi iz Sarajeva prema Palama, toponomastičar će lahko uočiti da se radi o složenici, sastavljenoj od *odi-* i *-ded*. Drugi dio ove očigledne složenice je lakše odgonetnuti, znajući da Karadžićevi sljedbenici očevog oca u organskom idiomu nazivaju *ded*, a u književnom *djed*, kao što tog istog predka Bošnjaci tradicionalno imenuju kao *did* (ili *dedo*, prema orijentalnoj posvojenici *dede*); Hrvati i oni Bosanci koji su konvertirali u ijekavski kao *djed*; Srbi kao *deda*, po uzoru na Bošnjake, a Bošnjaci Sandžaka svetroje. Ova riječ (đid/đēd; i/ě< ie.ē) predstavlja "indoevropski, praslavenski i sveslavenski naziv za očeva i materina oca".¹ Ali šta je sa prvom sastavnicom ove složenice *odi-*, koja izaziva više nedoumica, jer kao samostalna riječ ne postoji ni u jednom riječniku, niti kao leksički korijen iz kojeg bi se mogle izvesti druge srodne riječi. Pa odkud, onda, u ovoj složenici taj glasovni sklop brez značenja? Misterija biva riješena čim se zaviri u necenzuriranu historijsku i toponomastičku literaturu grada i okoline i naiđe na toponim *Hodidid* i već na prvom koraku otkrije da je riječ *Odided* najobičniji karadžićevski brđansko-romanijski kalk (prevedenica) bosanske riječi *Hodidid*, dakle mjesto gdje se nahodi (nalazi, obitava) vrhovni vjerski poglavar bosanskih krstjana, Veliki Did bosanski. Uviđamo da prvi dio te složenice čini leksički korijen glagola *hod-i-ti* i brojnih drugih riječi tvorenih od njega (*hod*, *hod-iti*, *pohod-iti*, *razhod* (*razhodovna* strana budžeta), mimo*hod*, pod*hod*, *izhod*, *izhodišće*, *nahodjenje* (<*nahod-jenje*), *prohod*, *prihod*, *zahod*, *hodnik*, *predhodnik*, *dohodak*, *hodočastnik*, *hodoljublje*, *prohodnost*, *neobhodnost*, *uhoda*, *uhod-iti*, itd, itd., ali da mu je u kalku amputiran glas *h*. *Hoditi* je sveslavenska i praslavenska riječ (sinonim: *laziti*), koju su naslijedili i izvorno sačuvali Bošnjani, sukladno „zakonu haka“ u svome bosanskom jeziku, a slavenizirani balkanski vlasi, kao Romani, koji nisu imali glasa *h* u svom glasovnom sistemu, shodno svome principu gluvizma, preuzeli kao *od-i-ti*. Ta fonetska pojava prisustva glasa i foneme *h* u praslavenskim riječima kod Bošnjaka i odsustva kod slaveniziranih i srbiziranih vlaha poznata je u bosnistici pa i serbokroatistici. O toj etnološkoj paradigmi srbska historičarka, dr. Dušanka Bojanić, svjedoči: "*Vlasi u Srbiji su vlahizirali Srbe, a Srbi u Bosni su srbizirali vlahu*".² I u drugoj sastavnici složenice *Odided* uviđaju se velike fonetske i fonološke promjene u odnosu na izvorno *Hodidid*. Došljaci su jednostavno značenje starobosanske riječi *did* "prekopirali" u svoj jezik kao *ded*, budući da su praslavenski glas 'jat' izgovarali kao *je* da bi u izgovoru, potom i u pisanju, *d* jotovali u *đ* i dobili *ded*. Da podsjetimo da si imenom *Hodidid* drevni Bošnjani nazivali su najstariju poznatu sarajevsku utvrdnu na istočnom izlazu prema Romaniji, u mjestu Bulog (<Bulagaj), što je varijacija (istog) imena Blagaj na Buni. U ovom očito kompozitnom imenu drugi dio čini riječ 'gaj', što je veoma raširen slavenski toponim u značenju 'mala šuma'. Ovaj Bulagaj, bio je, kako navodi historičar Hazim Šabanović, "veliko i dobro naseljeno podgrađe pod gradom Hodididom, koje je 1459. godine spalio bosanski kralj Tomaš prilikom pokušaja da oslobodi Hodidid od Turaka".³ Dizdar utvrđenog grada Hodidida do 1463. godine, kada je Bosna zvanično pala pod vlast sultana, bio je hadži-Mehmed, a tada je dat silahdaru Isa-begovom Kemal, zajedno sa timarom Oruča i Ilijasa. Tvrđava Hodidid ubicirana je na mjestu koje se danas zove Gradište prema starijem izvornom bosanskom Gradišće, u blizini sela Hodidid, sada Odiđed. Originalni naziv

¹ Petar Skok: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1973. godine

² Jusuf Mulić: Velika Srbija, muslimani i Bosna, autorsko idanje, Sarajevo, 2006. godine (moto)

³ Hazim Šabanović: Krajište Isa-bega Ishakovića, zbirni katastarski popis iz 1455. godine, Orijentalni institut u Sarajevu, 1964. godine

Hodidid nalazi se u svim sarajevskim sidilima i povijesnim kartama, sve do velikosrbske okupacije Bosne 1918. godine.

Neolitsko nalazište u Okolišću Neolithic site in Okolisce

Razorne posljedice po autohtono bosansko toponomastičko naslijeđe proizvodi falsifikovanje toponima koje čine nazovi bosanski stručnjaci. Uzmimo primjer Visokog. Visočki kraj, sa starim gradom Visokim, je središte srednjevjekovne bosanske države i sjedište kraljevske porodice (pored Bobovca), sjedište vrhovnog vjerskog autoriteta – Dida bosanskog, tu je neolitsko arheološko nalazište butmirske kulture na lokalitetu Okolišće od prije 5000-7000 godina, konačno tu su još starije hipotetičke visočke piramide kao svjetska senzacija u visočkoj Dolini piramida. Ali ako bi neko svratio na taj neolitski lokalitet, dočekala bi ga arheologistkinja Zilka Kujundžić-Vejzagić iz Zemaljskog muzeja u Sarajevu, koja bi posjetiocu objasnila da se nalazi na "*neolitskom nalazištu u Okolištu*",⁴ iako je narodni, ali i službeni naziv ovoga lokaliteta Okolišće. Odmah je uočljivo da je Zilka štakavizirala naziv lokaliteta i tako ga falsifikovala, a dalje logiciranje teče ovako: ako je arheologinja spremna da krivotvori jedan toponim, kako joj, onda, povjerovati u njezine navodno nađene arheološke artefakte. Pogubne posljedice ovog Zilkinog falsifikata vidljive su odmah "na licu mjesta". U reportaži Sarajevske televizije sa tog lokaliteta i svi drugi stranci iztraživači, angažirani na arheološkim iskopavanjima, slijedeći Zilku, upotrebljavaju isti, falsifikovani oblik: Okolište, ali i druge izraze, priuzete od Zilke, kao što su: djed bosanski, umjesto *Did bosanski*, bosanski muslimani, umjesto *Bošnjaci*, ognjište, a ne domaće *ognjišće*, a neki mladi "arheolog" iz Srbije, sasvim proizvoljno nagađajući, kaže da je za ovu butmirsku kulturu matična "vinčanska". Tako se te perfidne podvale multipliciraju i nije ni čudo što se negira postojanje bosanskog jezika, kao i njegovi nosioci šćakavci, od kojih mnogi još nisu ekshumirani iz masovnih grobnica koje su napravili šćakavci. Spomenuta arheologistkinja je u nazivu lokaliteta alternirala bosansku sufiksalsnu morfemu -šće u srpsku -šte, prema srpskom standardnom izrazu, jer su "*srpskom izrazu svojstveni oblici sa št, koji su preuzeti iz ćirilometodskog (staroslovenskog i srpskoslovenskog) nasleđa*", kako stoji u Srpskom pravopisu iz 1995. godine.⁵ Oblici Okolišće i Okolište ne mogu alternirati, jer se radi o toponimu - vlastitom imenu jednog lokaliteta, koji svjedoči o etničkom identitetu naroda koji ga je imenovao i kao takav ima nezamjenjivo simboličko značenje za njegov etnički identitet, tj. Bošnjake, kao njegov trajni jezički spomenik. Riječ općeg značenja šćakavskog oblika *nalazište*, "*preuzetom iz ćirilometodskog (staroslovenskog i srpskoslovenskog) nasleđa*" arheologinja je upotrijebila u skladu sa leksičkom normom srpskohrvatskog jezika, predstavljenom u jednotomnom riječniku Instituta za jezik u Sarajevu iz 2007. godine, koji je lažno nazvan "Rječnik bosanskog jezika".⁶ Nažalost, u tom riječniku, koji su priredili izključivo Bošnjaci ili "bošnjaci", ne samo da nije zastupljena izvorna bosanska riječ: *nalazišće*, nego je propisala izključivo šćakavske oblike (prema štaki hromog Vuka Karadžića!) kao što je spomenuto *nalazište*. Ova pseudobosanska leksička

⁴ Zilka Kujundžić-Vejzagić: ... neolitsko nalazište u Okolištu, TVSA, 31.01.2011. godine u 01,30 sati, proizvodnja *Visoki 2009.*)

⁵ Pešikan Mitar, Jerković Jovan, Pižurica Mato: *Pravopis srpskog jezika*, Matica srpska, Novi Sad – Beograd, 1993. (školsko izdanje 1995.)

⁶ Rječnik bosanskog jezika, Institut za jezik, Sarajevo, 2007. godine

norma nije dozvolila čak ni alterniranje leksema *nalazišće/nalazište* kao dubleta, što bi bilo prirodno za književni jezik koji objedinjuje specifične tradicije, i tako lingvocidno poništila izvorno leksičko naslijeđe Bošnjaka. Tu lingvocidnu namjeru urednika "Rječnika" teorijski je veoma jednostavno demaskirati. Sufiksalne morfeme -šće i -šte spadaju u kategoriju nedistinktivnih varijantnih oblika, koji imaju istu funkciju i značenje, a različito porijeklo i oblik. Nikakvi suštinski strukturno-gramatički, pa ni komunikacijski, razlozi za takav potez bosanskih normativaca nisu postojali, jer formalna varijacija sufiksálnih morfema -šće i -šte nije jezički dinstinktivna pošto ne mijenja funkcionalni identitet jezičke jedinice u govoru i ne dovodi do promjene značenja, a simboličko značenje je nezamjenjivo. Sličnu sudbinu doživljava i zenički toponim Gradišće, najvjerovatnije sjedišće Velikog bosanskog sudije Gradišće iz vremena slavnog bosanskog Bana Kulina kao i kakanjsko selo Vrtlišće te vitežko-zenički toponim Vitrenice, promijenjen u Vjetrenica. Spomenimo uzput i naziv jednog malog kakanjskog prigradskog sela Dobuje, koje u posljednje vrijeme izazvalo senzacionalnu pažnju zbog uspjeha svoga sportskog društva pod imenom "Mladost" Kakanj. Radi se o današnjem kakanjskom predgrađu, koje narod imenuje kao Dobuje, a danas se u javnom običaju koristi "savremeni" toponimocidni oblik Dobjoj. Narodno ime Dobuje potvrđuje i autoritativni srbski kraljevski etnolog Milenko S. Filipović u svojoj respektabilnoj etnološkoj studiji "Visočka nahija" iz 1928. godine, u kojoj se kaže: *Nepravilan je zvanični naziv ovog sela : Dobjoj. Narodni je naziv Dobjuj. Stariji ljudi govore: Idem u Dobuje*.⁷ Oblik *Dobuje* i lično sam bilježio u narodu pola stoljeća nakon Filipovića prilikom dijalektoloških iztraživanja toga kraja. Kad danas slušate sarajevske audio-vizuelne elektronske medije lahko ćete uočiti da se skoro svaki lokalitet nepravilno izgovara pa nije teško zaključiti ko uređuje i ko radi u tim medijima ne poštujući izvorne narodne nazive.

Dubrovnik, Čehotina, Mahnjača **Dubrovnik, Čehotina, Mahnjača**

Tek kao toponomastički kuriozitet može se spomeniti bosanski toponim Dubrovnik, ne onaj na lokalitetu između Ilijaša i Breze u staroj Kulinovoj Bosni ili onaj u Podrinju, nego onaj na jadranskoj obali. Drevni jadranski grad-republika, latinskog imena Ragusa, prvi put je spomenut na bosanskom jeziku u Povelji Bana Kulina iz 1189. godine. To nije nimalo slučajno, jer je Raguza bila naslonjena na svoje bosansko-humsko kontinentalno zaleđe još mnogo prije Kulina, gdje se odvijala veoma dinamična trgovina. Svaki bosanski ban, i poslije kralj, nanovo je davao garancije Dubrovčanima za slobodnu trgovinu. Čak je bosanski ban Stjepan I. Kotromanić prodao u prvoj polovici 14. stoljeća Konavle Dubrovniku. Te veze su nastavljene sve do najnovijeg vremena. O obimu tih veza svjedoči i jedan sarajevski toponim „Latinluk“, u kojem su boravili dubrovački trgovci, pa je u tom dijelu čak i ćuprija vakifa Ali Ajni-bega u narodu nazvana Latinska ćuprija, sve do velikosrbske okupacije 1918. godine, kada je preimenovana u Principov most. Radi tih veza i uticaja, ali i drugih razloga, tadašnji narodni jezik Dubrovnika se može tretirati kao jedan dijalekat bosanskog jezika. Tome u prilog govori i činjenica da je na Porti postojala Dubrovačka kancelarija (konzulat) preko koje su Osmanlijski zvaničnici održavali veze sa Dubrovnikom, kao svojim vazalom, jer su prema podpisanom ugovoru Osmanlije bile dužne štitiiti Dubrovnik od Mletaka, a Dubrovčani su plaćali godišnji danak u dukatima. Sva

⁷ Milenko S. Filipović: *Visočka nahija*, Beograd, 1928. godine

korespondencija se odvijala na bosanskom jeziku, uz latinski, jer je, kako navodi poznati norveški bosnista, slavista i orijentalista povodom reprint izdanja Uskufijinog *Ričnika u stihu na bosanskom jeziku* iz 1631. godine, Svein Mønnesland "bosanski jezik je bio na neki način službeni jezik na sultanovom dvoru. Švicarski orijentalist Hottinger bilježi u svojoj knjizi *Historia Orientalis iz 1651. da se turski jezik rijetko čuje na sultanovom dvoru, jer dvorski ljudi većinom govore slavenski, što znači bosanski. Razlog je što su mnogi Bosanci postali janjičari, zbog institucije devşirme, te dobili visoke položaje na porti. U carevoj službi je bilo mnogo učenih ljudi, a i sam Hevai je dvadeset godina služio na carskom dvoru. U Carigradu, na Porti, postojala je slavenska kancelarija, koja je održavala veze s Dubrovnikom.*"⁸ Ovu činjenicu potvrđuje i jedan carski ferman na bosanskom jeziku iz XVI vijeka Sangak-begu Dukadžina i kadiji crnogorskome: "Oni sveščenicu imaju tri ribnika kojizi su njihovi odъ davna vremena."

Među primjere **hidronimocida**, svakako se može ubrojati oskrnavljeno ime opjevane pritoke Drine, Čehotine u Četinu, u skladu sa srbskim jezičkim principom gluvizma, koje se može viditi na separatističkim erešovskim geografskim kartama. Pjesma svjedoči ovako: *Haj, dvije su se vode zavadile/ Haj, Čehotina i studena Drina/ Haj, Čehotina Drini govorila/ Haj, što s' se Drino mamom pomamila*. I stariji naziv ove pitome rijeke imao je glas 'h' i bio je tačno u skladu s njezinom 'prirodom': *Tihotina*, kako navodi E. Čelebija u svom ljetopisu.

U **oronimocid** svakako spada pretvorba imena ozloglašene prijedorske planine Mahnjača u Manjaču, također shodno srbskom principu gluvizma te sarajevskog brda Ščavljak u Čavljak, shodno suicidalnom izgonu ščakavizma. Postoji još jedna Mahnjača u zavidovičkom kraju. Iznimno je važan oronim Lisina. Ono što je bitno naglasiti jeste činjenica da takvih oronima u Bosni Hercegovini ima oko tri stotine, razprostranjenih na cijeloj njenoj teritoriji, uzduž i poprijeko. Ovaj oronim značajan je po tome što svjedoči najstariji bosanski ikavski jezik. To je naziv za planinu, brdo ili kosu, koja je obrasla šumom, a stari slavenski naziv za šumu je u ikavskom *lis*, kao što je u ukrajinskom, starobosanskom i dalmatinskom, a u ijekavskom kao i ruskom je *ljes*. Iz tog korijena izvedene su mnoge riječi kao što su: lis(ac), lisa/lisica, list, liska (ijek. ljeska), lišnjak (ijek. lješnjak), listve (ijek. ljestve), listopad, kao i toponim Liskovik, itd. Spomenut ću ovdje Lisinu između općina Varcar-Vakufa i Šipova, koju je nedavno posjetila grupa planinara te Lisinu sred prostranog vlašićkog platoa, koja je toliko obrasla šumom da se jedna izkusna planinarska ekipa izgubila u maju 1967. godine idući iz pravca Skender-Vakufa prema planinarskom domu na Devečanima, noseći u Travnik planinarsku štafetu. Tu je i Lisin iznad Jablanice.

Etnonimi Bošnjani/Bošnjak/Bosanac **Ethnonyms Bošnjani/Bosniak/Bosnian**

I oko bosanskih etnonima nesuvislo se otvaraju vještačke politikantske nedoumice i kontroverze, mada u jeziku ne postoje. *Etnonim Bošnjani*, izveden je iz iste osnove (-bosъn-) bosanskim sufixom *-janin*, naslijeđenim još iz praslavenskog jezika (bosъn-*janin*). On se historijski prvi javlja. Izvorno ime Bošnjani (u latinskim izvorima sing. Bosnensis) kao etnik prvobitno označava pripadnika ranosrednjovjekovnog bosanskog teritorija, a

⁸ Svein Mønnesland: Bosanski jezik prije četiri stoljeća – Makbul-i-arif. Predgovor u knjizi: Hevai Uskufi Bosnevi Muhamed: *Bosansko-turski ričnik* iz 1631. godine. Izdavač: Općina Tuzla, Suizdavač: Ministarstvo nauke i obrazovanja FBiH, Tuzla 2011. godine

potom i ranofeudalne bosanske države. Pojmovi i termini Bošnjani/Bošnjak/Bosanac, kojim se imenuje ovaj balkanski etnos, predstavljaju rudimentarne etnonime, koji su nastali u bosanskom jeziku kao varijante istog imena, iz istog korijena, tvoreni sa tri različita bosanska sufiksa sinonimskog značenja i sa leksičkog stajališta, za razliku od terminološkog, Bošnjani/Bošnjak/Bosanac su čiste alternacije i sasvim je svejedno kada će se koja upotrijebiti. Hrvatska historičarka i borac za povijesnu istinu, Nada Klaić, u knjigi *Srednjovjekovna Bosna*, nalazi da su "Slaveni u bosanskim zemljama (samo)identifikovani kao Bošnjani, op.a.) počeli svoj samostalni politički razvitak (prva vijest potiče iz 567. godine, op.a.), mnogo prije nego su Hrvati i Srbi doselili i dospjeli do Dinarskih planina potkraj 8. i početkom 9. stoljeća".⁹ Tokom 14. i 15. stoljeća, kada su se, inače, desile mnoge promjene u bosanskom jeziku, stariji naziv Bošnjani sve češće zamjenjuje etnonim Bošnjak. Isti jezički proces odvijao se i kod tvorbe etnonima **Bošnjak**, sa sveslavenskim i praslavenskim sufiksom *-jak*: *bošn-jak* > *bosnjak* > *bosnjak* > *bošnjak*, dakle: Bošnjak. Kada, primjerice, iztaknuti hrvatsko-srbski slavista i etimolog, Petar Skok, u svome *Etimologijskom rječniku* objašnjava složeni sufiks *-jak* koji je živ i produktivan i danas, on upravo kao primjer njegove tvorbe "etnika od imena zemalja i naseljenih mjesta" navodi etnonim 'Bošnjak'. Prva dosad poznata upotreba riječi Bošnjak zabilježena je 1440. godine, kada je bosanski kralj Tvrtko Drugi Kotromanić poslao bosansku delegaciju u Budim radi čestitanja poljskom kralju Vladislavu na izboru za kralja Ugarske i Hrvatske. Tada je vođa bosanske delegacije rekao da su "Bošnjakom isti pradiđovi bili kao i Poljakom". Do dolazka Turaka taj oblik je podpuno potisnuo stariji tako da osmanlijska administracija isključivo koristi taj termin. To je zavelo neupućene, poput angliste M. Riđanovića, orijentalnog imena 'Pohvaljeni', koji u ulozi kvazislaviste i kvazietimologa slavodobitno kliče da je etnonim 'Bošnjak' turska riječ kako bi zlonamjerno etiketirao Bošnjake kao narod koji su Turci izmislili i imenovali. "Prije Osmanskog osvajanja Bosne njeni stanovnici su se zvali Bošnjani. Osmanlije ih počinju zvati *Turskom* riječju Bošnjak i taj naziv prihvaća i sam Bosanski narod," – slavodobitno kliče Riđanović. (Doslovan citat sa Riđanovićevim pravopisom, moja je samo 'underline' kod riječi '*Turskom*'.) Ne nijekajući činjenicu da su Osmanlije pokoreni narod Bosanskog kraljevstva u centralnom Balkanu nazivali Bošnjacima, niti Riđanoviću tačnu opazku da su se Bošnjaci prije ove varijacije u imenu nazivali Bošnjani, mora se jasno reći da je čista budaleščina i ordinarna laž proglasiti etničko ime 'Bošnjak' turskom riječju i, s obzirom na kontekst, zlonamjerna podvala neupućenoj javnosti i neprijateljski akt prema narodu koji je pritrpio genocid od onih koji su koristili takve parole. (Riđanović ponekad, čak, s ciljem sijanja smutnje i jala, iznosi i takvu nebulozu da je Bošnjake izmislio Tunjo – tako on oslovljava bosanskog akademika Muhameda Filipovića). U osmanlijskom administrativnom vokabularu izrazi Bošnjak-kavmi i Bošnjak-milleti su označavali pripadnika bošnjačkog naroda odnosno potomke srednjovjekovnih Bošnjana, dok se izrazom Bošnjak-taifesi označava svaki pripadnika Bosanskog ejaleta bez obzira na narodnost, kulturu i jezik. Bošnjak-kavmi i Bošnjak-milleti je označavalo čovjeka koji je pripadao bošnjačkom narodu, govorio bosanski jezik, slijedio bošnjačku i bosansku kulturu te slijedio islamski vjerezakon. Nakon odlaska Turaka i dolazka drugih osvajača, ime Bošnjak su im zanjekali tokom posljednja dva stoljeća agresivni susjedi, pretendirajući na njihovu zemlju, njihove duše i njihove živote. Tek su odlukom Bošnjačkog sabora iz 1993. godine, kao najvišeg svebošnjačkog nacionalnog

⁹ Nada Klaić: *Srednjovjekovna Bosna (politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe 1377. godine*, Eminex, Zagreb, 1994. godine

forumu, donesene u sudbonosnom vremenu otvorene srbske agresije na Bošnjake i Republiku BiH, Bošnjaci vratili svoje povijestno ime Bošnjak. Kao što je predhodno objašnjeno, riječ 'Bošnjak' je čista bosanska riječ, da čistija ne može biti, kao što su, također, i riječi 'Bošnjanim' i 'Bosanać'. Ne ulazeći ovim povodom kakve se političke ili ine konotacije pridavale ovom etnonimu u različitim historijskim kontekstima, Bošnjak je povijestno interkonfesionalno ime naroda Bosne sve do druge polovice 19. stoljeća. To potvrđuje i etnonim 'Bošnjak' kao patronim brojnih porodica i osoba muslimanske, katoličke i pravoslavne tradicije u Bosni.

Lingvocidna hujdurma SANU

Linguocidal hujdurma SANU

Sve što je rečeno za toponimocid i etnonimocid odnosi se i na **lingvocid**. Svjedoci smo ovojesenske velikosrbske anticivilizacijske lingvocidne hujdurme Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU) iz Beograda, koja Bošnjacima osporava njihov organski etnički jezik i odriče pravo na povijestni kontinuitet i bosansku atribuciju svoga maternjeg bosanskog jezika te nalaze da svoj jezik mogu imenovati izključivo kao bošnjački, što predstavlja najeksplicitniji izraz velikosrbske hegemonističke asimilatorske ideologije i najeklatantniji postgenocidni izliv mržnje i netrpeljivosti, kao najgrublji postgenocidni akt neprijateljstva prema Bošnjacima. Otkrivajući velikosrbsku alhemijsku formulu: nema bosanskog jezika – nema Bošnjaka – nema Bosne, a kad nema Bosne, onda je to – Srbija, kao portparol ove osvjedočene intelektualne manufakture zla javlja se Miloš Kovačević, zemljak hažkog optuženika za genocid iz kalinovačko-uložkog kraja na Romaniji, Ratka Mladića, koji u jednoj tv-emisiji otkriva pozadinu ove sa(nu)tanske šovinističke smicalice. "Bosanski jezik podrazumijeva bosanski narod", docira ovaj romanijski lingvistički mešetar sa beogradskom adresom i otkriva razloge lingvocidne intervencije i katilskog zasijecanja u bosansko kulturno-povijestno tkivo. "To je upravo cilj bosanskog jezika da se napravi bosanska nacija na osnovu samog jezika, na osnovu kriterija koji su vladali u 19. veku", insinuiru Miloš, a zaboravlja da bosanska nacija već postoji u smislu internacionalnog prava kao nacija-država, koju sačinjavaju bosanski građani i etniciteti = narodi. Bosanska nacija-država je članica Ujedinjenih nacija. Kovačević docira Bošnjacima da svoj jezik mogu nazivati samo 'bošnjački', a nikako ne smiju 'bosanski', jer se, kaže on, iz odrednice 'jezik bošnjačkog naroda' može izvesti samo lingvonim 'bošnjački jezik', kako je to regulisano u ustavu 1992. godine, uzput otkrivajući gdje je pisan ustav tog 'genocidnog entiteta'. Ime jezika, logicira dalje Kovačević, tvorbeno se izvodi u srbskom jeziku prema imenu naroda pa od Srbin može biti samo srpski, od Hrvat – hrvatski, a od Bošnjak – bošnjački, a nikako bosanski. Nesporno je da ne postoji nikakav gramatičko-tvorbeni razlog da se iz etnonima 'Bošnjak' izvede lingvonim 'bošnjački jezik' i u bosanskom i u srbskom jeziku. Ali lingvonim 'bosanski jezik' se i ne izvodi od imena naroda Bošnjak, nego iz ranije spomenutog *jedinstvenog ilirskog korijena* (bosъn) *iz kojeg je izvedeno i ime naroda, i ime jezika, i ime rijeke, i ime zemlje*. Kao rijedko kojem narodu, Bošnjacima je Bosna i otac i majka, i genetski, i jezički, i civilizacijski kod identiteta, nastao u osvjet civilizacije u srcu Balkana, dok je Srbima civilizacijski kod identiteta ideologema svetosavlja, nastala u okrilju Bizanta u Srednjem vijeku. Imenovanje bosanskog jezika kod Bošnjaka, zasniva se na shvaćanju jezika kao kulturno-civilizacijskog fenomena, a kod SANU-ovaca kao plemenskog posjeda. Da, upravo je 'bosanski jezik' ime za 'jezik bošnjačkog naroda!' Bosanski jezik je rodno mjesto i emanacija bosanskog duha, jezik zemlje i naroda Bosne u njezinim povijesnim granicama,

koju najpouzdanije obilježavaju nekropole stećaka kao nepobitni granični kamenovi povijesne etničke teritorije Bošnjaka i zato je njegova standardnojezička norma zasnovana na jedinstvenoj konjunktivnoj normi, za razliku od srbske i hrvatske, koja se temelji na disjunktivnoj (razlučujućoj) normi. Time se potvrđuje kontinuitet bosanskog jezika i poslije tzv. srbsko-hrvatske faze, koji nema razloga da se razlikuje sam od sebe za razliku od srbskog i hrvatskog standarda koji se upinju iz petnih žila da po principu razlikovnosti razgrabe zajedničko standardnojezičko naslijeđe, stvoreno nakon "bečkog književnog dogovora" Srba i Hrvata 1850. godine. Bošnjaci, dakle, nemaju potrebe ni razloga za etničkim terminološkim određenjem svoga jezika, jer je termin 'bosanski jezik' historijski potvrđen u tom obliku kao jezik bošnjačkog naroda pa bi njegova promjena bilo suicidalno brisanje i falsificiranje vlastite historije.

Na kraju, treba odlučno i nedvosmisleno naglasiti da genocid uključuje i kulturocid a da u njemu učestvuju ne samo izvršioc genocida, nego i svi oni koji prihvaćaju i podržavaju takvo nelegalno stanje, nastalo genocidom, a to su ovdje u javnom prostoru prvenstveno mediji i bosanske postgenocidne dejtonske vlasti, ali i tzv. međunarodna zajednica, oličena u PIC-u, ali i svi mi. Drugim riječima, svaki onaj ko upotrebljava takve nelegalne nazive čini toponimocid, etnonimocid i lingvocid u okviru kulturocida kao sastavnog dijela genocida. Provođenjem toponimocida, etnonimocida i lingvocida prid našim očima u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini dovršava se posljednja faza genocida, odnosno završna operacija uništenja i nestanka povijesne zemlje Bosne i njezinog domicilnog, matičnog naroda Bošnjaka, u kojem suicidalno učestvuje i sama postdejtonska bosanska vlast, ali i svi mi građani koji to pasivno posmatramo. Da se zna, to je put nestanka Bošnjaka i njihove domovine Bosne pa sutra niko ne može reći da nije znao.

Gdje je izlaz? Jedino djelotvorno rješenje za budućnost jeste *restitutio ad integrum*, u skladu sa regulama Bečke konvencije tj. povratak u prijašnje stanje, na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, odnosno poništavanje genocidom uzpostavljenog poredka stvari, i privođenje genocidnog entiteta, ali i svake druge nezakonite prakse, u ustavnopravni poredak jedino legalnog i legitimnog Ustava RBiH.

Literatura

References

- Skok, P. 1973: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb
- Mulić, J. 2006: Velika Srbija, muslimani i Bosna, autorsko idanje, Sarajevo
- Šabanović, H. 1964: Krajište Isa-bega Ishakovića, zbirni katastarski popis iz 1455. godine, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo
- Klaić N. 1994: Srednjovjekovna Bosna (politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe 1377. godine, Eminex, Zagreb
- Mønnesland, S. 2011: Bosanski jezik prije četiri stoljeća – Makbul-i-arif. Predgovor u knjizi: Hevai Uskufi Bosnevi Muhamed: Bosansko-turski ričnik iz 1631. godine. Izdavač: Općina Tuzla, Suizdavač: Ministarstvo nauke i obrazovanja FBiH, Tuzla
- Rječnik bosanskog jezika, Institut za jezik, Sarajevo, 2007. godine
- Filipović, M. S. 1928: Visočka nahija, Beograd
- Kujundžić-Vejzagić, Z.:... neolitsko nalazište u Okolištu , TVSA, 31.01.2011. godine u 01,30 sati, proizvodnja Visoki 2009.)
- Zakon o utvrđivanju naseljenih mjesta i o izmjenama u nazivima naseljenih mjesta u određenim općinama od 24. marta 1986. godine, Službeni list SRBiH br. 24 od 24. marta 1986. godine
- Pešikan M., Jerković J. i Pižurica M. 1995: Pravopis srpskog jezika, Matica srpska, Novi Sad – Beograd, 1993. (školsko izdanje.)

SUMMARY

BOSNOPHOBIA AND BOSNOCIDE**Safet Kadic**

A retired professor, an associate- researcher at the Institute of Language in Sarajevo
safetkadic@hotmail.com

The Balkanic country of Bosnia and its base nation Bosniaks are endangered in the post genocidal period in all aspects of their existence: demographic, economic, political, cultural etc. Post genocidal suppression of Bosnian name, bosnocide, is one of the most blatant examples of killing a nation in peacetime in the entire European history. Bosnophobia and Bosnocide, the highest stage of genocide, are spreading like the plague, and Bosnia and Bosniaks are just helplessly watching, because with the Dayton constitution they got the straitjacket on. All this is the epilogue of bloody Bosnian drama, whose prologue was Serbian genocidal aggression at the end of the last century and occupation of half of Bosnian territory, which made countless mass graves and it criminally deleted Bosnian name from the face of the Bosnia state and then set the Dayton para-semi-state with mono-ethnic attribution "Serbian" instead of "Genocidal", according to the verdict of the International Court of Law (ICJ) in The Hague.

The aggression and war were not stopped by the "Dayton peace" but were continued unabated by other means. The sadistic deletion of Bosnian toponymes and serbianziation of Bosnian villages and cities began, including the ban on Bosnian language. Such uncivilized gesture of desecration and destruction of toponymes as the original heritage of Bošnjans/Bosniaks can be done only by the uncivilized primitives like barbarians, because the toponyms are linguistic monuments of one nation on the ethnic territory. Bosnian toponyms are emanation and the most authentic markers of topology of Bosnian spirit. These toponymes, are, in fact sediments of Bosnian spirit on historical territory of Bosnia, with which the ethnic area of Bošnjans/Bosniaks/Bosnians was marked and which undeniably testifies about their existence, life and the duration on their land, the heritage. By conducting the toponymocide and linguocide before our eyes in post Dayton Bosna and Herzegovina, the last stage of genocide is being completed, or in other words the operation of destruction and disappearance of historic country of Bosnia and its domicile people Bosniaks, in which is suicidally involved the sole post Dayton authorities under the pressure of European and world tutors.

Autor

Safet Kadić (1949), lingvista, novinar i urednik, pjesnik. Objavio knjigu sociolingvističkih eseja i ogleđa "Bosanski jezik između lingvocida i lingvosuicida" 2014. godine i poemu "Hava majka Pridorka", 2016. godine. Bio urednik u časopisu "Lica", reviji "Behar", "Večernjim novinama" i "Riječi radnika". Dvije školske godine bio lektor-predavač sh/hs jezika na Državnom univerzitetu u Kijivu (Ukrajina). Posljednjih deset godina pred penziju radio u Institutu za jezik u Sarajevu u zvanju stručnog saradnika-istraživača.